

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Бурятия
МО «Джидинский район»
МБОУ «Верхне-Ичетуйская СОШ им.М.Д.Цаганова»

РАССМОТРЕНО
руководитель МО гуманитарного цикла
Галсанова С.Ж./
Протокол № 1 от 30.08. 2024г

УТВЕРЖДЕНО
Директор школы
Доржиева С.С./
Приказ №5 от 31.08.2024г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Учебного предмета «Бурятский язык»
на 2024 – 2025 учебный год
ступень обучения: основное общее
класс: 8
количество часов: 102
уровень: базовый

Разработана: Эрдыниева Татьяна Климовной,
учителем бурятского языка и литературы
I квалификационной категории

с.Дэдэ-Ичетуй, 2024 г.

Раздел I. Тайлбари бэшэг. (Пояснительная записка)

8-дахи классай буряад хэлэн үзэхэ тобшо тайлбари иимэ журамшуулһан баримта бэшэгүүд дээрэ үндэһэлнэ:

- Закон Российской Федерации “Об образовании” ФЗ РФ № 273 от 29.12.2012г.;
- Закон Республики Бурятия “Об образовании” № 204- V от 13.12.2013г/
- Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010г. №1897 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования» (в редакции приказов от 29.12.2014 г. №1644);
- Закон Республики Бурятия «О языках народов РБ» от 10.06.1992г. №122-ХІІ;
- Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 30.08.2013 № 1015 «Об утверждении порядка организации и осуществления образовательной деятельности по основным общеобразовательным программам – образовательным программам начального общего, основного общего и среднего общего образования».
- Приказ Министерства образования и науки РФ от 18. 05. 2020 г. № 249 «О внесении изменений в федеральный перечень учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования, утвержденный приказом Министерства образования и науки РФ от 28.12.2018 г.№345»;
- ООП ООО МБОУ «Верхне-Ичетуйская СОШ им.М.Д.Цаганова»
- Устава МБОУ «Верхне-Ичетуйская СОШ им М.Д Цаганова»
- Положения о рабочей программе МБОУ «Верхне-Ичетуйская СОШ им. М.Д.Цаганова»;
- Учебного плана МБОУ «Верхне-Ичетуйская СОШ им.М.Д.Цаганова»;
- буряад хэлэнэй туршалгын программа баримталан, С.Г. Ошоров, Ж.Ц. Жамбуева гэгшэдэй зохёолон 8 -дахи класста үзэхэ ном хэрэглэжэ, хургуулиин хуралсалай программын түсэбтэй зохилдуулан ажалай программа зохоогдобо.

Буряад хэлэнэй багшанарай, хүмүүжүүлэгшэдэй урда табигдаха шухала зорилгонууд (цели):

- ургажа ябаа залуу үетэндэ эрдэм болбосоролой үндэһэ һууриие гүнзэгыгөөр ба бата бэхээр үгэхэ;
- һурагшадые Буряад республикын гүрэнэй аман ба бэшэгэй хэлэтэй болгохо;
- ниитын болон ажахын хэрэгтэ түрэлхи хэлээ хэрэглүүлжэ һургаха;
- арадайнгаа түүхэ, аман зохёолойнь баялиг, ёһо заншал, соёл болбосорол — эдэ бүгэдэндэ түшэглэн, тэдэниие һургажа, хүгжөөжэ, хүмүүжүүлжэ, буряад үндэһэ яһатанай гүнзэгы мэдэрэл бүрилдүүлхэ.

Тус зорилгонуудһаа дулдыдан, буряад хэлэ заажа байһан багшанарай урда иимэ шухала эрилтэнүүд табигдана:

- Нэн түрүүн түрэлхи хэлээ заажа байһан багша хадаа өөрөө хэлэ бэшэгэй талаар үндэр хэмжээнэй эрдэм мэдэсэтэй, болбосорол ехэтэй, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй, тэрэ тоодо буряад хэлэнэй саашанхи хүгжэлтын гол зорилгонуудые гүнзэгыгөөр ойлгохо ёһотой;
- һурагшадай эрдэм мэдэсын эрилтэнүүдэй стандарт ба программа шудалжа, багша буряад хэлэ заалгыг түсэблэхэ;
- һуралсалай жэлэй эхиндэ багша класс бүхэндэ һурагшадай мэдэсэ шадабариин хэмжэээ элирүүлхэ зорилготойгоор хэдэн ондоо түхэлэй шалгалтын хүдэлмэринүүдые дүүргүүлхэ: грамматическа даабаринуудтай диктантнуудые, зохёолго ба найруулгануудые бэшүүлжэ, тестнүүдые дүүргүүлжэ, анкетэнүүдэй асуудалнуудта харюусуулжа болохо; аман шалгалга үнгэргэхэ; үзэгдэһэн темээр шалгалтын асуудалнуудта харюунуудые шагнаха; хөөрэлдөө эмхидхэхэ болон

бусад. Эдэ даабаринуудыг дүүргэлгын дүнгүүд хурагшадай мэдэсэ, шадабари, хүгжэлтыг гү, али программын эрилтэнүүдхээ гээгдэлгэ зүбөөр гэршэлдэг. Эндэһээ уламжалан, багша класс бүхэндэ хурагша бүхэнтэй хуралсалай жэл соо хэхэ ажалаа багсаан эмхидхэхэ.

- Хурагша бүхэнэй эрдэм мэдэсын хэмжээн адли бэшэ, тиимэһээ хэшээлэй алишье шатада хурагшын мэдэсын хэмжээндэ тааруугаар даабаринуудыг дүүргүүлхэ.
- Хурагшадые хургаха, хүгжөөхэ, хүмүүжүүлхэ зорилгонууд түрэлхи хэлэнэй, уран зохёолой хэшээлнүүдтэ нягта холбоотойгоор элдэб онол аргуудаар, жэшээлхэдэ: интегрированнэ аргаар гэхэ гү, али заагдажа байгаа предметүүд хоорондын харилсаанай аргаар бээлүүлэгдэхэ ушартай. Эндэ 2006 ондо гараһан «Буряад хэлэнэй сахим хураха ном» (электронно ном) доторхи тон баян, хэрэгтэй материалнуудыг зүбөөр бэе бээтэйнэ тааруулан холбожо шадабал, багшанарташье, хурагшадташье нилээд аша үрэтэй ба һонирхолтой байха.
- Хэлэлгын культура (соёл) дээшлүүлхэ, гүнзэгырүүлхэ, зохёохы ба холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэринүүдыг хэшээлэй алишье шатада хараалха, түсэблэхэ.
- Хурагшадые хургалга, хүгжөөлгэ, хүмүүжүүлгын зорилго— нуудыг сагай эрилтэдэ таарамаар бээлүүлхын тула, буряад хэлэ ба уран зохёол заажа байһан багшанар өөрынгөө эрдэм мэдэсыг, дүй дүршэлыг саг үргэлжэ дээшлүүлжэ, методикодо, психологидо ба дидактикада бии боложо, хэблэгдэжэ байдаг эрдэмтэдэй, шэнэдхэгшэ багшанарай шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүдыг, шэнэ дурадхалнуудыг ба түрүү дүй дүршэл үзэжэ, шүүмжэлжэ, ажал хүдэлмэридөө нэбтэрүүлжэ байха.

Бээлүүлхэ болзор ба шата (Место учебного предмета)

Бээлүүлхэ болзор ба шата – 2024/2025 хуралсалай он, 8 класс

Хургуулийн хуралсалай түсэбэй ёһоор 8-дахи класста буряад хэлэн үзэлгэдэ 3 саг (102саг) үгтэнэ.

Ажалай программа бээлүүлгэдэ иимэ хуралсалай ном хэрэглэгдэнэ:

(Учебно-методический комплект.)

УМК «Буряад хэлэн» 8 класс: учебник для общеобразовательных школ под редакцией С.Г.Ошорова, Ж.Ц. Жамбуевой. Улан-Удэ «Бэлиг», 2018.

Хуралсалай методическа хэрэгсэл:

-С.Г.Ошоров, Ж.Ц.Жамбуева Методическа дурадхалнууд «Буряад хэлэн. Синтаксис.»

8-дахи класс, Улаан- Удэ 2017 «Бэлиг» ,2017

-Электронный учебник бурятского языка

Раздел II. Буряад хэлэн үзэхэдэ иимэ дүн түсэблэгдэнэ (Планируемые результаты.)

Буряад хэлээр шадабари (предметные результаты):

Һурагшад 8- дахи класс дүүргэхэдээ, иимэнүүд шадабари ба дадалтай болохо ёһотой:

- нэрэ ба үйлэ холбуулалнуудай гол ба дулдыданги үгэнүүдые гаргадаг хэлэлгын хубинуудые зүбөөр олохо;
- сүлөө ба тогтомол холбуулалнуудые илгаруулха; мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоо (тааралдал, хүтэлбэри, шадарлал) зүбөөр илгаруулха;
- нэгэ бүридэлтэ ба хоёр бүридэлтэ мэдүүлэлнүүдые илгаруулжа шадаха; нэгэ түрэл гэшүүдтэй, хандалгатай, оролто үгэнүүдтэй, тусгаарлагдаһан гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдые үгүүлжэ, зохёожо шадаха;
- 5-7-дохи классуудта үзэһэн бэшэгэй дүримүүдые, 7-8-дахи классуудта үзэһэн сэглэлтын тэмдэгүүдые дахуулалтай, сэхэ хэлэлгэтэй, нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдтэ ба бусад хэрэгтэй дүримүүдтэ зүбөөр хэрэглэхэ.

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные результаты):

- өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ;
- оршон тойронхи байгаалиин, тиихэдэ хажуудахи хүнүүдэйнгээ байдал ойлгохо, тэдэндэ өөрынгөө хандаса, хүнүүдые
- дэмжэһэнээ, тэдэндэ туһалһанаа түрэл хэлэн дээрээ харуулха;
- өөрынгөө хэлэ уран, баян, тодо, сэбэр болгохоёо оролдохо;
- тоонтодоо, түрэл орондоо дуратай байһанаа, өөрынгөө хандаса харуулха;
- уншаха, харилсаха дуратай байха;
- бэшэхэ шадабаритай байха, буулгажа бэшэхэ, шагнажа абаад бэшэхэ, өөрөө зохёон бэшэхэ;
- өөрынгөө сэдхэлэй байдал тухай, тиихэдэ үзэһэн юумэнууд тухайгаа бэшэжэ (эссе жанрын түхэлөөр) харуулха;
- түрэл хэлээ судалха эрмэлзэлтэй байха;
- өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.

Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД):

- өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ, зорилгыень табиха;
- багшатаа сугтаа һуралсалай проблемнэ асуудал яаж шийдхэхэ тухайгаа хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиха;
- өөрынгөө хэжэ байһан үйлэнүүдые түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсуулхэ, тиин өөрынгөө
- ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо;
- өөрынгөө, ондоо хүнүүдэй, классайнгаа ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай болобобиб гэжэ элирүүлжэ һураха,
- критеринүүдые зохёохо;

Оршон тойрониё судалха шадабари (познавательные УУД):

- текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза (виды информации) ойлгохо; юун тухай хэлэгдэнэб, удхань амар бэ, идейнь ямар бэ?
- олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ;
- ондо ондоо түхэлтэй текстнууд (текст, схема, таблица, зураг) сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо;

- үгөөр хэлэгдэхэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
- анализ, синтез хэхэ;
- шалтагаан хойшолон хоёрой хоорондох холбоо харуулха, тодоруулан зохёон тогтоохо;
- бодомжолхо.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- хэлэлгын зорилгоһөө дулдыдуулан өөрынгөө һанал бодол амин ба бэшэгэй хэлэн дээрэ харуулха;
- хэлэхэ, харилсаха зорилгоһоо үндэхэлэн, хэрэгтэй сагта монолог үг, али диалог хэрэглэжэ шадаха;
- өөрынгөө һанал бодол, һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха;
- хүнүүдэй хэлэһые шагнаха, ойлгохо, тиин өөрынгөө һанал бодол хубилгахаяа бэлэн байха;
- ажаябуулга эмхидхэхэдээ, хөөрэлдэжэ, хоорондоо хэлсэжэ, нэгэ һанал бодолдо ерэхэ;
- асуудалнууды табиха.

Шухала шадабари ба дадалнууд.

Һурагша 8— дахи класс дүүргэхэдээ, иимэнүүд шадабари ба дадалтай болохо ёһотой:
(В результате обучения бурятскому языку в 8 классе ученик научится)
(Обучающийся научится)

Мэдэхэ/ойлгохо (знать/понимать):

- буряад арадай үндэхэн хэлэн болохо буряад хэлэнэй үүргэ, Буряад Уласай гүрэнэй хэлэнүүдэй нэгэн болон буряад арадай хоорондоо харилсаха арга тухай;
- ойлгосонуудай удха: аман болон бэшэмэл хэлэлгэ; монолог, диалог;
- яряанай, нийтэ толилолгын, албан хэрэгэй, эрдэм – һуралсалай, уран һайханай стильнүүдэй шухала шэнжэнүүдые;
- яряанай, нийтэ толилолгын, албан хэрэгэй, эрдэм – һуралсалай, уран һайханай стильнүүдэй гол жанрнуудай онсонууды;
- үгүүлэл ба тэрэнэй янзнуудай (хөөрэлгэ, зураглалга, бодомжолго) шэнжэнүүдые;
- хэлэнэй шухала нэгжэнүүдые (единицэнүүдые) (абьян, абьян ба үзэг хоерой илгааень, аялган ба хашалган абьянуудай характеристикэ, үгын лексическэ удхыень, гарбалаараа, хэрэглэлгээрэ, удхаараа илгаралыень, үгын хубинууды, үгын бии болохо аргууды, холбуулал, мэдүүлэл); тэдэнэй шэнжэнүүдые;
- буряад литературна хэлэнэй шухала хэбүүдые (фонетическэ, лексическэ, грамматическэ, зүб бэшэлгын, зүб үгүүлгын, пунктуационно); хэлэлгын этикэдэй хэбүүдые.

Шадаха (уметь):

- яряанай, нийтэ толилолгын, албан хэрэгэй, эрдэм – һуралсалай, уран һайханай стильнүүдые илгаруулха;
- үгүүлэлэй сэдэб, гол бодолыень, хэлэлгын янза болон стиль элирүүлхэ;
- хэлэнэй нэгжэнүүдые (абьян ба үзэгы) илгаруулха, аялган ба хашалган абьянуудай онсо шэнжэнүүдые элирүүлхэ, үгын лексическэ удха элирүүлхэ, үгы гарбалаарнь, хэрэглэлгээрнь, удхаарнь илгаруулха, үгын хубинууды илгахэ, үгын бии болохо аргууды элирүүлхэ, холбуулал, мэдүүлэл илгаруулха, таниха, тэдэниие шүүлбэри хэхэ;

- үндэһэн соелой шэнжэнүүдтэй үгэнүүдэй удхые толи хэрэглэн тайлбарилха.

Шагналга болон уншалга (аудирование и чтение):

- аман болон мэдээсэлэй удхые зүб ойлгохо (зорилго, үгүүлэлэй сэдэб, жэжэ сэдэб (микротемэ) элирүүлхэ);
- элдэб стилиин болон янзын үгүүлэлнүүдые уншаха;
- элдэб юумэнүүдһээ, тэрэ тоодо олно мэдээсэл тараадаг аргуудһаа, мэдээсэл абаха; лингвистическа толинуудые, элдб литература сүлөө хэрэглэхэ.

Хэлэлгэ болон бэшэлгэ (говорение и письмо):

- хурямжалһан хэмжээгээрээ үгтэһэн үгүүлэл хүсэлдүүлхэ (түсэб, өөрынгөө үгөөр хөөрэлгэ, найруулга);
- харилсаанай сэдэб, зорилго, байдал болон оршонһоо дулдыдан, хэлэнэй аргуудые шэлэлгэ ба эмхидхэлгэ бээлүүлхэ;
- монологой (хөөрэлгэ, зураглалга, бодомжолго) болон диалогой (баалалга, һанамжануудаараа хубааладалга, хоорондын харилсаа байгуулга болон гуримшуулга) элдэб түхэлнүүдые мэдэхэ;
- аман ба бэшэмэл түхэлөөр өөрынгөө һанал бодолые зүбөөр болон сүлөөгөөр дамжуулха, үгүүлэлэй хэбүүдые баримталха (зүй баримталга (логичность), удаа дараалһан журам (последовательность), холбоо тогтоолго (связность), сэдэбтэ тааруу г.м.); оршон тойронхи үзэгдэлнүүдтэ, уншаһан, шагнаһан, хараһан юумэнүүдээ зүбөөр хандаха;
- хэлэлгэдээ мүнөө үеын буряад литературна хэлэнэй зүб үгүүлгын, лексическэ, грамматическа шухала хэбүүдые хэрэглэхэ;
- бэшэлгэдээ зүб бэшэлгын шухала дүримүүдые хэрэглэхэ;
- буряад хэлэлгын этикэдэй хэбүүдые хэрэглэхэ; харилсаанай паралингвистическэ (хэлэнэй бэшэ) аргуудые зүбөөр хэрэглэхэ;
- өөрынгөө хэлэлгы хиналта хэхэ; өөрынгөө хэлэлгэдэ зүб бурууень сэгнэхэ, хэлэлгын болон грамматическа алдуунуудые, дутуу дундануудые олохо, тэдэниие усадхаха; өөрынгөө үгүүлэлнүүдые заһаха болон мүлхэхэ;

Һурагшадай мэдэсэ, шадабариды табигдаха гол эрилтэнүүд.

Һурагшад 8-дахи класс дүүргэхэдээ иимэнүүд шадабаритай болон дадалтай болохоһоо гадна, һураха арга боломжотой болоно.

(Обучающийся получит возможность научиться):

Үдэр бүрийн ажабайдалда шудалһан эрдэм, шадабаринуудаа хэрэглэхэ:

- хүнэй оюун ухаанай болон зохеон байгуулха шадабаринуудай хүгжэлтэдэ түрэл хэлэнэй үүргэ, хүнэй болон олониитын ажабайдалда түрэл хэлэнэй удха ойлгоходоо;
- хэлэлгын соел хүгжөөхэдөө, түрэл хэлэндээ гамтайгаар болон ухаатайгаар хандахадаа, арадай соелой хуби болохо буряад хэлээ сэбэрээр сахихадаа;
- хэлэлгэдээ һуралсалай, юрын, олониитын, соелой ушарнуудай коммуникативна эрилтэнүүдые хангахадаа;
- үгын сан баяжуулхадаа; хэрэглэхэ грамматическа аргуудые үргэдхэхэдөө; өөрынгөө хэлэлгэ ажаглаад, өөрынгөө сэгнэхэ шадабари хүгжөөхэдөө.

Раздел III. Программын байгуулга ба удха.

(Содержание учебного предмета)

Буряад хэлэн – арадай хэлэн. Оролто.

5 – 7 классуудта үзэхэнөө дабталга.

Синтаксис.

Холбуулал

Холбуулал тухай ойлгосо. Холбуулалай илгарал: тогтоомол ба сүлөө холбуулалнууд. Холбоо үгэнүүд, тэдэнэй илгарал. Холбоо үгэнүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэжэ һургалга. Олон янзын (синонимична) холбоо үгэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэхэ шадабаритай болголго.

Мэдүүлэл

Олон янзын (юрэ хөөрэхэн, асууһан, идхаһан, шангадхаһан) мэдүүлэлнүүд. Тэдэнэй илгаанууд ба сэглэлтын тэмдэгүүд. Удхын сохилто. Удхын сохилто ба үгэнүүдэй һуури байра хэрэглэжэ, мэдүүлэлэй шухала үгэ илгаруулан хэлэжэ һургалга.

Юрын мэдүүлэл

Юрын ба ороо мэдүүлэлнүүд тухай ойлгосо. Мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоо. Үгэнүүдэй нягта ба нягта бэшэ холбоонууд. Тааралдал, хүтэлбэри, шадарлал. Мэдүүлэлэй гэшүүд. Хоёр бүри— дэлтэ ба нэгэ бүридэлтэ юрын мэдүүлэлнүүд. Юрын мэдүүлэлэй илгарал. Дутуу мэдүүлэл.

Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд

Нэрлүүлэгшэ, тэрэнэй гаралга. Нэрлүүлэгшые заагша. Хэлэгшэ, тэрэнэй гаралга. Юрын хэлэгшэ. Бүридэмэл хэлэгшэ. Бүридэмэл нэрэ хэлэгшэ. Бүридэмэл үйлэ хэлэгшэ. Хэлэгшын холболто. Нэрлүүлэгшэ хэлэгшэ хоёрой хоорондо зурлаа табилга. Хэлэгшын зүйр үгэнүүд.

Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд

Элирхэйлэгшэ, тэрэнэй гаралга. Хабсаргалта, тэрэнэй илгарал. Нэмэлтэ. Сэхэ ба хазагай нэмэлтэ. Ушарлагша, тэрэнэй илгарал. Мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй байра. Юрын гэшүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэжэ һургалга. Нэмэлтэ, элирхэйлэгшын орондо таараха синонимуудые хэрэглэлгэ.

Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд

Нэгэ түрэл гэшүүд тухай ойлгосо. Нэгэ түрэл ба нэгэ түрэл бэшэ элирхэйлэгшэнүүд. Нэгэ түрэл гэшүүдэй холболто үгэнүүд. Хоолойн аялгаар холболдоһон нэгэ түрэл гэшүүд. Хэдэн зэргэлээ нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүд. Нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэл доторхи хамтадхаһан үгэ. Хамтадхаһан үгэтэй нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдэй сэглэлтын тэмдэгүүд. Нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдые зүб аялгатайгаар хэлэжэ һургалга. Эдэ мэдүүлэлнүүд соо сэглэлтын тэмдэгүүдые зүбөөр табиха шадабаритай болголго.

Мэдүүлэлэй гэшүүд болодоггүй үгэнүүд. Тэдэнэй илгарал

Оролто үгэнүүдтэй мэдүүлэлнүүд. Оролто мэдүүлэлнүүд. Оролто үгэнүүдые ба оролто мэдүүлэлнүүдые хоолойн аялгаар илгалга. Оролто үгэнүүдэй сэглэлтын тэмдэгүүд. Оролто мэдүүлэлнүүдые запятой, зурлаа, хаалтаар илгалга. Хандалга. Мэдүүлэл дотор хандалгын һуури. Хандалгые хоолойн аялгаар илгалга ба хандалгын сэглэлтын тэмдэгүүд. Хэлэхэн һанал бодолдоо хандалгаяа оролто үгэнүүдэй туһаар гарган, харуулжа шадалга. Аянгалһан үгэнүүд ба үгэ мэдүүлэлнүүд. Хандалгатай, оролто үгэнүүдтэй, оролто мэдүүлэлнүүдтэй, аянгалһан үгэнүүдтэй мэдүүлэлнүүдые зүб аялгатайгаар хэлэхэ шадабаритай болголго. Эдэ мэдүүлэлнүүдтэ сэглэлтын тэмдэгүүдые табиха шадабаритай болголго.

Мэдүүлэлэй тододхоһон гэшүүд

Тусгаарлалга тухай юрэнхы ойлгосо. Тусгаарлагдаһан гэшүүдые хоолойн аялгаар илгалга. Хабсаргалта тусгаарлалга, тэрэнэй сэглэлтын тэмдэг. Мэдүүлэлэй гэшүүдые

тодо болгоһон үгэнүүдые тусгаарлалга. Тусгаарлалгын сэглэлтын тэмдэгүүд. Тусгаарлалгатай, хабсаргалтатай мэдүүлэлнүүдые зүб аялгатайгаар хэлэжэ, уншажа һуралга. Тусгаарлагдаһан гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдые зүбөөр үгүүлхэ шадабаритай болголго. Иимэ мэдүүлэлнүүдые алдуугүйгөөр бэшэхэ дадалтай болголго.

Дахуулалтай мэдүүлэлнүүд

Дахуулал тухай юрэнхы ойлгосо. Юрын дахуулал. Бээ даһан дахуулал. Тэдэниие зүб аялгатайгаар үгүүлэлгэ ба сэглэлтын тэмдэгүүд.

Жэл соо үзэһэнөө дабталга

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ

Бүхэли зохёолой гү, али тэрэнэй али нэгэ бүлэгэйн удхада дүтэрхыгөөр, синтаксисэйнгээ талаар бүри орёо (дэлгэрэнгы юрын мэдүүлэлнүүдтэй) текстнүүдые удхадань дүтэрхыгөөр хэрэглэлгэ ба найруулга бэшэлгэ.

Бүхэли зохёолой гү, али тэрэнэй али нэгэ удха тухай өөрынгөө һанал бодомжо харуулангаа, хуряангыгаар аман хөөрэлгэ ба найруулга бэшэлгэ.

Уншаһан зохёолой удхада табигдаһан асуудалнуудта элдэб цитата, баримтатай дэлгэрэнгы харюунуудые бэшэлгэ.

Урид зохёоһон түсэбэй ёһоор уран зохёолой геройнуудта (ганса геройдо гү, али зэргэсүүлэн) характеристикэ бэшэлгэ. Кинофильмын, зүжэгэй ба уран зохёолой ямар нэгэн герой тухай зохёолго бэшэлгэ.

Юрын байгуулгатай орёо мэдүүлэлнүүдхээ бүридэһэн хөөрөөнүүдые ородһоо буряад хэлэн дээрэ оришуулга.

Һайндэр гү, али һурагшадай амаралта тухай аман ба бэшэмэл хөөрөөн.

Ариг сэбэрые сахилга, бээын тамир тухай сэдэбүүдтэ бодомжолгын зүйлнүүдтэйгээр аман ба бэшэмэл зохёолго бэшэлгэ.

Һуралсалай ном соохи уран зохёолһоо шэлэгдэһэн үгүүлэлэй удхые богонихоноор (конспект) бэшэлгэ. Уншаһан номойнгоо гол удхые тобишоор найруулан бэшэлгэ (аннотаци). Нютагайнгаа гү, али «Буряад үнэн» сониндо багахан үгүүлэл бэшэлгэ.

Шалгалтын хүдэлмэри

Раздел IV. Нуралсалай сэдэбүүдэй түсэб. (Тематическое планирование)

№	Разделнүүд.	Үгтэһэн саг	Үгтэһэн сагһаа	
			Шалг/хүд	Холбоо х/хүгж
1	Оролто. Буряад хэлэн-арадай хэлэн	1		
2	5-7- дохи классуудта үзэһэнөө дабталга. Шалгалтын диктант. (резерв)	6	2	1
3	Синтаксис	3		
4	Холбуулал.	6	1	1
5	Мэдүүлэл.	5	2	
6	Юрын мэдүүлэл. Шалгалтын ажал	6	1	
7	Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд. Шалгалтын хүдэлмэри. (резерв)	9	2	
8	Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд. Шалгалтын хүдэлмэри. (резерв)	8	2	
9	Мэдүүлэлэй тододхоһон гэшүүд.	4	1	
10	Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд. Шалгалтын хүдэлмэри. (резерв)	9	2	
11	Мэдүүлэлэй гэшүүд болодоггүй үгэнүүд. Тэдэнэй илгарал. Шалгалтын хүдэлмэри. (резерв)	4	2	
12	Дахуулал. Шалгалтын хүдэлмэри. (резерв)	6	2	
13	Жэл соо үзэһэнөө дабталга Шалгалтын хүдэлмэри. (резерв).	6	2	
14	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ.	12		

Сэдэбүүдэй нара, үдэр түсэблэлгэ. (Календарно-тематическое планирование)

№	Сэдэб	үгтэһэн саг	түсэбөөр	бодото	ажаглалта
1	Оролто.Буряад хэлэн –арадай хэлэн	1			
2	Фонетикэ	1			
3	Графика	1			
4	Орфографи	1			
5	Лексикэ	1			
6	Морфологи. Бээ дааһан хэлэлгын хубинууд	1			
7	Туһалагша хэлэлгын хубинууд. Аянгалһан үгэ	1			
8	Шалгалтын диктант	1			
9	Алдуунууд дээрэ хүдэлмэри	1			
10	Зохёолго бэшэлгэ	1			
11	Буряад хэлэлгын байгуулга	1			
12	Синтагматика тухай юрэнхы ойлгосо	1			
13	Синтаксис тухай ойлгосо	1			
14	Холбуулал тухай ойлгосо. Сүлөө ба тогтомол холбуулалнууд	1			
15	Сүлөө ба тогтомол холбуулалнууд	1			
16	Нэрэ ба үйлэ холбуулалнууд	1			
17	Холбуулалнуудай үгэнүүдэй харилсаа холбоон.Ниилэлдлһэн харилсаа холбоон	1			
18	Дахалдуулһан харилсаа холбоон	1			
19	Шалгалтын хдэлмэри	1			
20	Зохёолго бэшэлгэ	1			
21	Мэдүүлэл тухай юрэнхы ойлгосо	1			
22	Холбуулал мэдүүлэл хоёрой илгаатайб?	1			
23	Шалгалтын диктант	1			
24	Алдуунууд дээрэ ажал	1			
25	Мэдүүлэлэй хэлэһэн зорилгоороо ба мэдэрэлээрээ илгаа	1			
26	Удхын сохилто ба мэдүүлэлэй шухала үгэ илгаруулан хэлэжэ һургалга	1			
27	Реклама зохиолго «Нюдэнэйнгөө хараа гамнагты»	1			
28	Холбоо х/х.	1			
29	Юрын ба орёо мэдүүлэл тухай ойлгосо	1			
30	Юрын мэдүүлэлэй байгуулга. Нэгэ бүридэлтэ ба хоёр бүридэлтэ мэдүүлэлнүүд	1			
31	Нэгэ бүридэлтэ мэдүүлэлнүүдэй илгаа	1			
32	Хуряангы ба дэлгэрэнгы мэдүүлэлнүүд	1			
33	Дутуу ба хүсэд мэдүүлэлнүүд	1			
34	Шалгалтын ажал	1			
35	Найруулга бэшэлгэ	1			

36	Алдуунууд дээрэ ажал	1			
37	Мэдүүлэлэй гэшүүд.Мэдүүлэлэй шухала ба юрын гэшүүд	1			
38	Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд. Нэрлүүлэгшэ, тэрэнэй гаралга.	1			
39	Нэрлүүлэгшэ хэлэгшэ хоёрой хоорондо зурлаа табилга	1			
40	Хэлэгшэ. Юрын ба бүридэмэл хэлэгшэнүүд	1			
41	Зүйр үгэнүүдэй үүргэ .Амяараа ба суг бэшэгдэдэг зүйр үгэнүүд	1			
42	Нэрэ ба үйлэ хэлэгшэнүүд	1			
43	Мэдүүлэлэй шухала гэшүүдые дабталга	1			
44	Шалгалтын ажал	1			
45	«Аялга дуутай «Алтаргана». Зохёолго				
46	Сэдэб шэлэжэ абаад ,бэеэ даан хүдэлмэри хэлгэ.Д-106,108	1			
47	Шалгалтын диктант	1			
48	Алдуунууд дээрэ ажал.Дүн	1			
49	Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд. Элирхэйлэгшэ	1			
50	Хабсаргалта	1			
51	Нэмэлтэ.Сэхэ ба хазагай нэмэлтэнүүд	1			
52	Ушарлагша ба тэрэнэй гаралга	1			
53	Ушарлагшануудай илгарал	1			
54	Ушарлагшануудай илгарал	1			
55	Юрын гэшүүдые дабталга.Мэдүүлэлэй гэшүүдээр шүүлбэри	1			
56	Шалгалтын ажал	1			
57	«Байгаалияа гамная».Зохёолго	1			
58	«Угсаата арадаймнай угай хургаалнуудһаа».Аман хэлэлгэ хүгжүүлгэ	1			
59	«Мориной харууһалга» найруулга	1			
60	Алдуунууд дээрэ ажал	1			
61	Тододхоһон элирхэйлэгшэ	1			
62	Тододхоһон нэмэлтэ	1			
63	Тододхоһон ушарлагша	1			
64	Мэдүүлэлэй тододхоһон гэшүүдые дабталга	1			
65	Ород хэлэнһээ буряад хэлэндэ оршуулга. Д-143	1			

66	Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд	1			
67	Нэгэ түрэл ба нэгэ түрэл бэшэ элирхэйлэгшэнүүд	1			
68	Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүдэй сэглэлтын тэмдэгүүд	1			
69	Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүдэй сэглэлтын тэмдэгүүд	1			
70	Хамтадхаһан үгэтэй нэгэ түрэл гэшүүдтэ сэглэлтэнүүд	1			
71	Нэгэ түрэл гэшүүдые дабталга	1			
72	Шалгалтын ажал	1			
73	«Сайн зам тухай» найруулга	1			
74	Алдуунууд дээрэ ажал	1			
75	Э-Х.Галшиевай нургаалнууд дээрэ бодомжололго	1			
76	Аман хэлэлгэ хүгжүүлгэ Д-210	1			
77	Шалгалтын диктант	1			
78	Алдуунууд дээрэ ажал.Дүн				
79	Мэдүүлэлэй гэшүүд болодоггүй үгэнүүд ба тэдэнэй шэнжэнүүд	1			
80	Мэдүүлэлэй гэшүүд болодоггүй үгэнүүд ба тэдэнэй илгаанууд	1			
81	Сэглэлтын тэмдэгүүдые табилга	1			
82	Диктант	1			
83	Алдуунууд дээрэ ажал	1			
84	Дахуулал тухай юрэнхы ойлгосо	1			
85	Причастна ба деепричастна дахуулалнууд. Сэглэлтэнүүд	1			
86	Причастна ба деепричастна дахуулалнууд	1			
87	Юрын ба бээ дааһан дахуулалнууд	1			
88	Мэдүүлэл соо дахуулалнуудай үүргэ	1			
89	Дахуулал дабталга	1			
90	Шалгалтын ажал	1			
91	Хандагайн нюдые хараад...Найруулга	1			
92	Агуухэ Илалта.Зохёолго.	1			
Жэл соо үзэһэнөө дабталга		7			
93	Холбуулал	1			
94	Юрын мэдүүлэл	1			

95	Нэгэ бүридэлтэ мэдүүлэлнүүдэй илгаа	1			
96	Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд	1			
97	Мэдүүлэлэй тододхоһон гэшүүд	1			
98	Юрын мэдүүлэлэй шүүлбэри	1			
99	Рецензи-шүүмжэлэл Д-210(150-151н.)	1			
100	Шүүмжэлэл бэшэлгэ	1			
101	Шалгалтын диктант	1			
102	Алдуунууд дээрэ ажал	1			